

Wijziging van het tweede boek van het Wetboek van Koophandel en van het eerste boek van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering

Goedkeuring van het op 10 oktober 1957 te Brussel gesloten Internationaal Verdrag nopens de beperking van de aansprakelijkheid van eigenaren van zeeschepen, met Protocol van ondertekening

MEMORIE VAN ANTWOORD

(Ingezonden 15 maart 1965)

Nr. 5

Algemeen

Het verheugt ondergetekenden dat de commissie instemt met de wens van de Regering het Verdrag van 1957 te bekrachtigen. Het verdrag is tot dusver bekrachtigd door Finland, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland, Spanje en Zweden. Algerije en Ghana zijn tot het verdrag toegetreden. Met de Belgische Regering is overleg over deze aangelegenheid gaande.

De commissie stelt aan de orde de vraag naar de methode waarop aan de inhoud van het verdrag wetskracht wordt verleend. In dit verband wijst de commissie erop, dat in Beneluxverband van de zijde van de drie Regeringen te zamen is gesteld, dat de voorkeur zou moeten worden gegeven aan het systeem, waarbij een modelwet wordt geaccordeerd, welke vervolgens in de Beneluxlanden kan worden ingevoerd, boven een methode, die voorziet in een verdrag, waaraan elk der verdragsluitende partijen naar eigen inzicht vervolgens uitvoering geeft.

Naar aanleiding van deze passage van het verslag merken de ondergetekenden op, dat wel moet worden onderscheiden tussen de vraag op welke wijze aan de inhoud van het onderhavige verdrag wetskracht wordt verleend en de vraag van meer algemene strekking naar de keuze van het systeem, dat aan een verdrag als het onderhavige ten grondslag moet liggen. Wanneer de commissie herinnert aan de beschouwingen in de Raadgevende Interparlementaire Beneluxraad, dan heeft zij kennelijk deze laatste vraag in gedachten; immers deze beschouwingen hadden betrekking op de keuze van systeem, die moet worden gemaakt, vóórdat de internationale unificatie van een onderdeel van het recht wordt ter hand genomen. Het is duidelijk, dat ten aanzien van het onderhavige verdrag deze vraag niet meer kan worden gesteld. Thans gaat het om een andere keuze, te weten tussen de twee mogelijkheden, waarop 2 onder c van het protocol doelt. De ondergetekenden zouden deze twee methoden, die aan iedere partij openstaan bij het geven van uitvoering aan het verdrag, niet willen kwalificeren als het invoeren van een modelwet, onderscheidenlijk als het geven van uitvoering aan een verdrag, dat die uitvoering geheel aan het eigen inzicht van partijen overlaat.

Het verdrag bevat een verzameling uniforme rechtsregels, waaraan partijen zich verbinden rechtskracht te verlenen. Zoals aangeduid in 2, onder c, van het protocol van ondertekening, kan dit op twee wijzen geschieden, hetzij door aan die rechtsregels kracht van wet te geven, hetzij door de bepalingen van het verdrag in de nationale wetgeving op te nemen in een vorm passend bij die wetgeving.

De ondergetekenden hebben gemeend de voorkeur te moeten geven aan de tweede methode. Zij hebben zich bij hun voorkeur laten leiden door de overweging, dat het codificatiebeginsel, neergelegd in artikel 164 van de Grondwet, medebrengt, dat de onderhavige materie evenals thans reeds het geval is, wordt geregeld in algemene wetboeken. Deze methode is door de Nederlandse wetgever steeds gevolgd met betrekking tot de inhoud van verdragen tot unificatie van het zeerecht, waarbij het Koninkrijk partij is. Te meer achten de ondergetekenden het geboden om de inhoud van het onderhavige verdrag in het Wetboek van Koophandel en het Wetboek van Burgerlijke

rechtsvordering op te nemen, omdat de verdragsbepalingen aanvulling behoeven, willen zij in Nederland toepasbaar zijn. Voor een goed begrip van het geheel is het bovendien nodig, de toepasselijke rechtsregels op overzichtelijke wijze samen te brengen. De ondergetekenden achten het daarom aangewezen om de tweede mogelijkheid van het protocol te kiezen. Bij het volgen van deze tweede mogelijkheid wordt aan de nationale wetgever overgelaten om hetgeen bij het verdrag is overeengekomen, in de daartoe geschikte vorm in de nationale wetgeving over te brengen. Aan de wetgever wordt daarbij echter weinig vrijheid gelaten; de artikelen van het verdrag zijn in meerderheid zo geredigeerd, dat zij zonder meer in de nationale wet kunnen worden overgenomen.

Een getrouwe verdragsuitvoering brengt met zich mede, dat de inhoud van die artikelen dan ook wordt overgenomen, uiteraard met inachtneming van redactionele aanpassing en overneming van deze bepalingen op de daarvoor in aanmerking komende plaatsen in de nationale wetgeving.

Dat door de letterlijke navolging van de verdragsbepalingen als het ware een „corpus alienum” in onze wetboeken zou worden ingevoerd, zou slechts dan het geval zijn, indien het verdrag begrippen en terminologieën zou inhouden, die in het Nederlandse rechtssysteem moeilijk passen en de in het verdrag geregelde materie deel zou moeten uitmaken van een omvangrijker geheel, dat algemene beginselen van nationaal recht bevat. Dit kan evenwel van het onderhavige verdrag niet worden gezegd. De ondergetekenden kunnen dit bezwaar van de commissie dan ook moeilijk inzien.

De commissie merkt voorts op, dat het ontbreken van een internationale rechter zich wel zeer sterk doet gevoelen nu tal van door het verdrag opengelaten vragen ook in onze wet geen beantwoording zullen vinden. Inderdaad kan de uniformerende werking van het verdrag worden gehinderd door uiteenlopende interpretaties in de verdragslanden. Zolang door internationale rechtspraak internationale uniforme toepassing van het verdragsrecht niet kan worden verzekerd, zal de nationale rechter echter een zekere vrijheid moeten houden bij de toepassing van de nationale rechtsregels. De omstandigheid, dat aan dit nationale recht een verdragsregeling tot grondslag ligt, kan de Nederlandse rechter niet dwingen zich te richten naar de rechtspraak in andere bij het verdrag partij zijnde landen, hetgeen uiteraard niet wegneemt, dat een eenvormige toepassing van het verdrag zal worden bevorderd, indien de rechter zijn beslissingen zoveel mogelijk harmoniseert met de in andere landen gegeven toepassing en uitlegging.

Artikelen

Naar aanleiding van het bepaalde in artikel 1, vierde lid, onder *b*, van het verdrag stelt de commissie de vraag, of het voorkomt, dat scheepvaartondernemingen hun aansprakelijkheid uitsluiten of beperken tegenover hun personeel, respectievelijk de erfgenamen of rechtverkrijgenden van hun personeel. Indien deze vraag op de aansprakelijkheid, voortvloeiende uit de arbeidsovereenkomst, doelt, moet deze ontkennend worden beantwoord, omdat de desbetreffende regels van het arbeidsrecht van dwingende aard zijn.

De commissie deelt in het slot van haar verslag mede, dat zij met betrekking tot wetsontwerp nr. 7248 een adres heeft ontvangen van de zijde van de Nederlandse Vereniging voor Zeerecht, gedateerd 26 februari 1964. De commissie vraagt of de Regering bereid is ook daarover haar oordeel weer te geven.

De eerste ondergetekende is gaarne bereid om zijn oordeel over het adres uit te spreken, al betreurt hij, dat de tekst niet in de kamerstukken is gepubliceerd. Daar het adres in het voorlopig verslag alleen is aangeduid, is het moeilijk om de beantwoording ter hand te nemen, zonder het adres zelf tevens weer te geven. De eerste ondergetekende meent daarom het beste te doen, om ter wille van de overzichtelijkheid telkens bij ieder onderdeel de opmerkingen c.q. beschouwingen van het adres weer te geven en daaronder de beantwoording te doen volgen.

Artikel I

Artikel 740a, lid 1. De Vereniging voor Zeerecht zou aan het gebruik van de termen: eigenaar, reder, bevrachter en beheerder de voorkeur geven boven de door het wetsontwerp gebezigde. Deze opmerking geldt ook voor artikel 740c, lid 2.

Aan het voorstel van de vereniging kleeft het bezwaar, dat de term „beheer” in de wet steeds in geheel ander verband wordt gebezigd (vgl. b.v. artikelen 357, 427 en 1673 B.W.) en hier allicht tot misverstand aanleiding zal kunnen geven. Bovendien zou wegvallen de term „huurder”, welke nu echter in het zeerecht wel van belang is (zie artikel 322 W.v.K.). Dit zou tot het ongewenste resultaat leiden, dat de huurder van een zeeschip zijn aansprakelijkheid naar Nederlands recht niet zou kunnen beperken.

Het is reeds in de memorie van toelichting opgemerkt, dat de juiste betekenis van de in het verdrag gebruikte woorden „manager” en „operator” (van een schip) moeilijk is vast te stellen, doch dat aannemelijk is, dat de bedoeling is, ieder die het schip exploiteert of doet varen, slechts beperkt aansprakelijk te doen zijn. De figuur van de „manager” van schepen doet zich nogal eens voor.

Nederlandse ondernemers belasten zich met de exploitatie van schepen, varende onder de vlag van landen, die nog weinig ervaring hebben met de zeevaart. Waarschijnlijk heeft de Vereniging voor Zeerecht in het bijzonder het oog op die categorie, wanneer zij voorstelt te spreken van „beheerder” in plaats van „huurder of andere gebruiker”. Ten einde elke twijfel uit te sluiten, stelt de eerste ondergetekende voor bij nota van wijzigingen de woorden „met inbegrip van degene, in wiens handen de exploitatie van een zeeschip is gelegd” in te voegen achter „gebruiker van een zeeschip”. Deze toevoeging zal zowel in artikel 740a, eerste lid, als in artikel 740c, tweede lid, moeten geschieden.

Artikel 740a, lid 2. De Vereniging voor Zeerecht meent, dat de bedoeling van de desbetreffende bepaling in het verdrag het nauwkeurigste zou worden weergegeven door een zo letterlijk mogelijke vertaling van de Franse tekst. Zij doet daartoe het volgende voorstel:

„De bevoegdheid van de in lid 1 van dit artikel bedoelde personen om hun aansprakelijkheid te beperken in de daar genoemde gevallen, komt hun ook toe, indien hun aansprakelijkheid voortvloeit uit de eigendom of het bezit van het schip, dan wel uit het feit, dat dit onder hun hoede of toezicht is, zonder dat hen of degenen, voor wie zij aansprakelijk zijn enige schuld treft.”

Door de vereniging voorgestelde tekst voor de eerste zin van het tweede lid van artikel 740a is evenmin een geheel letterlijke vertaling van de Franse tekst als de oorspronkelijke ontworpen, en bezit, naar het de eerste ondergetekende voorkomt, ook geen duidelijke verdiensten boven deze. Hij ziet dan ook geen aanleiding om het voorstel van de vereniging te volgen.

Artikel 740a, lid 3. De Vereniging voor Zeerecht noemt deze bepaling als voorbeeld van de verschillen tussen de Engelse en de Franse tekst van het verdrag, die onderscheidenlijk spreken over:

„agissant dans l'exercice de leurs fonctions”, en „acting in the course of their employment”.

Zij neemt aan, dat de bedoeling heeft voorgezeten de hier bedoelde ondergeschikten een zo ruim mogelijke bevoegdheid tot beperking van hun aansprakelijkheid te geven, zodat geschillen over de vraag, of de betrokkenen al dan niet „gehandeld hebben in de uitoefening van hun werkzaamheden”, zoveel mogelijk worden voorkomen. Het is haar niet mogelijk een vertaling voor te stellen, die deze bedoeling duidelijker zou weergeven dan de gekozen, zodat zij zich afvraagt, of het dan niet eens te meer aanbeveling zou verdienen de hier voorgestane ruime opvatting met zoveel woorden in de memorie van antwoord neer te leggen.

Het is inderdaad, zoals de Vereniging voor Zeerecht opmerkt, de bedoeling van de ontworpen wetstekst de hier bedoelde ondergeschikten een zo ruim mogelijke bevoegdheid tot beperking van hun aansprakelijkheid te geven, zodat geschillen over de vraag of de betrokkenen al dan niet „gehandeld hebben in de uitoefening van hun werkzaamheden” zoveel mogelijk worden voorkomen. Ten einde, ook wat de tekst betreft dit artikel zoveel mogelijk te doen aansluiten bij de corresponderende verdragsbepaling, stellen ondergetekenden voor hier de kapitein van de bemanning uitdrukkelijk te vermelden onder de groep van personen, die zich op hun beperkte aansprakelijkheid kunnen beroepen.

Artikel 740b. De Vereniging voor Zeerecht stelt de volgende redactie voor:

„Het in artikel 740a bepaalde is niet van toepassing met betrekking tot vorderingen wegens hulploon en tot betaling van avarij grosse.”.

Dit voorstel komt niet juist voor, daar op de schuldenaar geen verplichting rust „avarij grosse” te voldoen, doch hij slechts verplicht is „een bijdrage in avarij grosse” te betalen. De door de vereniging voorgestelde tekst is bovendien geen vertaling van de tekst van artikel 1, lid 4a, van het verdrag, dat terecht spreekt van een „contribution en avarie commune”.

Artikel 740c, lid 1. De Vereniging voor Zeerecht vraagt zich af, of het hierboven reeds gereleveerde streven om een vertaling te geven, die zelf tot zo min mogelijk geschilpunten aanleiding kan geven, niet tevens medebrengt in dit artikel de woorden „actual fault or privity” op dezelfde wijze te vertalen als in artikel 469, lid 2, sub b, Wetboek van Koophandel. Thans bestaat het gevaar, dat aan het verschil in vertaling tussen deze beide artikelen in rechte betekenis zal worden gehecht. Bovendien betreurt de vereniging het, dat de memorie van toelichting geen standpunt heeft ingenomen ten aanzien van de vraag of onder schuld ook lichte schuld begrepen moet worden. Een ontkennend antwoord zou voor de hand liggen, omdat anders vermelding van opzet naast schuld geen zin zou hebben, daar toch opzet zeker ook schuld omvat. Indien naar een betere vertaling van woorden „actual fault or privity” wordt gestreefd, zou van de gelegenheid, die deze wetswijziging biedt, gebruik gemaakt kunnen worden om artikel 469 en artikel 740c identiek te redigeren.

De vrees, dat aan het verschil in vertaling van de woorden „actual fault or privity” als voorkomende in artikel 469, lid 2, onder b, Wetboek van Koophandel en in het voorgestelde artikel 740c, lid 1, Wetboek van Koophandel, in rechte betekenis zal worden gehecht, lijkt niet gegrond, nu in de memorie van toelichting er uitdrukkelijk op is gewezen, dat de in laatstgenoemd artikel voorkomende vertaling de bedoeling beter weergeeft. De eerste ondergetekende ziet dan ook geen noodzaak om een wijziging in artikel 469, lid 2, onder b, Wetboek van Koophandel aan te brengen, al bestaan tegen zulk een wijziging (die zich dan echter, naar de Vereniging voor Zeerecht verzuimde op te merken, ook zou moeten uitspreken tot artikel 469, lid 2, onder q, Wetboek van Koophandel) geen principiële bezwaren. Te zijner tijd zal deze kwestie worden bezien bij de opstelling van het ontwerp voor het nieuwe zee-recht.

Voor het niet geven van een interpretatie van de woorden „actual fault or privity” moge worden verwezen naar het daaromtrent in de memorie van toelichting opgemerkte.

Artikel 740c, lid 2. Het heeft de aandacht van de Vereniging voor Zeerecht getrokken, dat de voorgestelde regeling ten gevolge heeft, dat het lid der bemanning zijn aansprakelijkheid thans ook in geval van opzet zou kunnen beperken, hetgeen niet de bedoeling kan zijn. Voorts heeft zij zich afgevraagd, waarom hier, in afwijking van de verdragstekst, de kapitein is weggelaten. Ook al kan men de kapitein als lid van de bemanning beschouwen, toch zou het de duidelijkheid van deze bepaling ten goede komen, indien hij uitdrukkelijk werd ge-

noemd. De memorie van toelichting bij artikel 740a, lid 3, stelt, dat aldaar naast „ondergeschikten” aan afzonderlijke vermelding van de kapitein geen behoefte bestaat, doch daar staat tegenover, dat de kapitein ook naar gangbaar spraakgebruik zeer wel als een ondergeschikte, doch niet altijd als een lid van de bemanning wordt beschouwd.

Wat betreft de eerste vraag merkt de eerste ondergetekende op, dat het verdrag geen uitsluitel geeft op de vraag in hoeverre de uitdrukking „persoonlijke schuld” ook opzet insluit. In de toelichting op artikel 740c, 1ste lid, is reeds opgemerkt, dat de weergave van „actual fault or privity” hier afwijkt van de weergave, welke van diezelfde termen is gegeven in artikel 469, tweede lid, onder b, waar gesproken wordt van „opzet of schuld”.

De Vereniging voor Zeerecht heeft zich voorts afgevraagd waarom hier, in afwijking van de verdragstekst, de kapitein is weggelaten.

Alhoewel uit artikel 451 Wetboek van Koophandel gemeenlijk wordt opgemaakt, dat de kapitein als lid der bemanning moet worden beschouwd, lijkt er geen bezwaar tegen te bestaan hier en elders in het ontwerp in navolging van de verdragstekst de kapitein afzonderlijk te noemen.

Artikel II

Fundamentele kritiek dan in het voorgaande werd geuit meent de vereniging te moeten oefenen op de door het wetsontwerp voorgestelde processuele bepalingen. Daarin wordt — kort samengevat — de loop van het geding als volgt aangegeven: hij, die gebruik wenst te maken van de hem in artikel 740a Wetboek van Koophandel gegeven bevoegdheid ter beperking zijner aansprakelijkheid, dient een verzoekschrift in bij de bevoegde rechtbank (artikel 320a; in verband hiermede is door de vereniging de vraag gesteld, waarom niet, evenals in het huidige artikel 320a, lid 2, naast de rechtbank te Rotterdam, die te Amsterdam is genoemd); indien dit verzoek wordt toegewezen, bepaalt de rechtbank tot welk bedrag verzoekers aansprakelijkheid voorshands is beperkt (artikel 320c); nadat de verzoeker heeft aangetoond, dat hij dat bedrag heeft gestort dan wel daarvoor zekerheid heeft gesteld, benoemt de rechtbank een rechter-commissaris en een vereffenaar (artikel 320d). Vervolgens leidt de rechter-commissaris de verificatie der vorderingen in (artikel 320g e.v.).

Eerst nadat de procedure in dit laatste stadium is gekomen kan definitief in rechte komen vast te staan of de verzoeker terecht een beroep op de hem in artikel 740a gegeven bevoegdheid heeft gedaan; hetzij doordat de door de rechter-commissaris bepaalde termijn voor het indienen van verweerschriften, waarin deze bevoegdheid van de verzoeker kan worden bestreden, ongebruikt verstrijkt (artikel 320g, lid 1), dan wel de rechter-commissaris erin slaagt partijen ter verificatievergadering te verenigen (artikel 320p, lid 1; zie ook lid 3), hetzij doordat de rechtbank beslist in de renvooiprocedure (artikel 320q, lid 1). In het voorbijgaan doet de vereniging opmerken, dat het ontwerp hier twee belangrijke kwesties wel wat summier formuleert: zo moet uit de woorden „in geval van betwisting”, waarmede artikel 320p, lid 1, aanvangt kennelijk worden afgeleid, dat hier niet alleen op betwisting van de vordering doch ook op een veel verder strekkend verweerschrift, als bedoeld in artikel 320g, lid 1, wordt gedoeld (zie ook de memorie van toelichting) en uit het woord „onherroepelijk” in artikel 320q, lid 1, dat tegen een uitspraak van de rechtbank in een renvooi-procedure hoger beroep en cassatie mogelijk zal zijn, al geeft zij toe, dat dit laatste ook zonder uitdrukkelijke wetsbepaling is uitgemaakt voor de renvooiprocedure in het faillissement op grond van de regel dat hogere voorziening mogelijk is, tenzij zij uitdrukkelijk is uitgesloten.

Bezwaarlijker echter dan deze en dergelijke details acht de vereniging de geschetste opzet zelf. Zij meent, dat een regeling, waarbij de vraag of de verzoeker zich terecht op de beperking zijner aansprakelijkheid beroept, in de aanvang van de procedure aan de orde gesteld en beslist wordt, verre de voorkeur verdient boven de regeling van het ontwerp, waarin een

niet geringe — en wellicht dus vergeefse — hoeveelheid arbeid moet worden verzet, alvorens dit hoofdpunt na de verificatievergadering aan de orde kan worden gesteld. Daar komt dan wederom bij, dat nu het ontwerp zulks niet uitsluit en de aard der beschikking zich daartegen niet blijkt te verzetten, volgens vaste rechtspraak van de Hoge Raad moet worden aangenomen, dat beschikkingen van de rechtbank, gegeven op grond van de artikelen 320c, lid 1, en 320d, zelf voor hogere voorziening vatbaar zijn — zeker wanneer het verzoek daarbij wordt afgewezen — zodat reeds met het inleidende stadium der procedure zeer veel tijd gemoeid kan zijn, zonder dat in enig opzicht een definitief resultaat kan worden bereikt.

De vereniging stelt daarom de volgende gewijzigde regeling voor: in zijn inleidend request verschaft de verzoeker niet slechts de gegevens, die de rechtbank nodig zal hebben voor de berekening van de beperkte aansprakelijkheid, doch doet hij tevens opgave van de namen en adressen van alle hem bekende crediteuren; indien het request aan de wettelijke eisen voldoet beveelt de rechtbank oproeping van alle bekende en onbekende crediteuren door middel van brieven van de griffier en door advertenties in één of meer aan te wijzen binnen- of buitenlandse dagbladen; tevens bepaalt zij de termijn, binnen welke de crediteuren de gelegenheid zullen hebben het verzoek te betwisten. Verstrekt deze termijn, zonder dat het beroep op de beperking der aansprakelijkheid zelf wordt betwist, dan komt de bevoegdheid van de verzoeker om zijn aansprakelijkheid te beperken daardoor tegenover een ieder vast te staan; volgen een of meer betwistingen, dan behoort de daaropvolgende, in een nader te regelen procedure te geven uitspraak eveneens een ieder te binden. Slechts indien zij ten gunste van de verzoeker luidt, bestaat nog behoefte aan verificatie der vorderingen. De vereniging beseft, dat haar voorstel ingrijpende omwerking van de artikelen 320a t/m 320g zal vergen. Zij heeft voorshands echter gemeend, dat het in het huidige stadium niet op haar weg ligt aan te geven, welke passages gewijzigd, geschrapt of verplaatst zouden moeten worden, omdat dit in feite op het redigeren van een nieuw ontwerp zou neerkomen.

Naar aanleiding van de vrees van de Vereniging voor Zeerecht, dat de in het ontwerp neergelegde regeling tot vertraging in de afwikkeling der procedure zal leiden en haar voorstel voor een procesgang, waarbij in een prealabele procedure zal worden beslist of de schuldenaar al dan niet beroep op beperking zijner aansprakelijkheid toekomt, waarna dan, doch uitsluitend wanneer deze vraag bevestigend wordt beantwoord, een procedure tot verificatie der jegens de schuldenaar geldend te maken vorderingen, als in het ontwerp voorgesteld, zal volgen, merkt de eerste ondergetekende het volgende op:

De hier ontworpen gedachtegang lijkt op het eerste gezicht aantrekkelijk, doch bij een nadere beschouwing verliest hij veel van zijn attractie, omdat de voordelen, die naar de mening van de Vereniging voor Zeerecht aan het door haar voorgestane stelsel zijn verbonden, zich slechts in een minderheid van de gevallen zullen blijken voor te doen, terwijl de nadelen zich veel vaker zullen doen gevoelen.

Het mogelijk maken van twee procedures in stede van één, zal immers in het algemeen eerder tot vertraging dan tot bespoediging leiden. Volgens het stelsel van de vereniging zou de reder, die zich op de beperking van zijn aansprakelijkheid wil beroepen, in zijn inleidend verzoekschrift de namen en adressen van alle hem bekende crediteuren moeten opgeven, waarna de rechtbank oproeping van de bekende en onbekende crediteuren zou moeten bevelen. Dit brengt mede, dat deze procedure om te beginnen al wordt opgehouden, totdat de termijn verstreken is, waarbinnen de crediteuren zich kunnen melden. Omdat in deze prealabele procedure een definitieve beslissing zal worden gegeven over de vraag of de reder zijn aansprakelijkheid al dan niet zal mogen beperken, zal deze termijn ruim moeten worden genomen. Voorkomen moet immers worden, dat buiten één der crediteuren om — en a fortiori dat in collusie tussen de reder en een crediteur — een zo belangrijke alle crediteuren bindende beslissing kan worden genomen. Zeker bij een gebeurtenis, waar een reder beroep op beperking zijner aansprakelijkheid wil doen, is het echter niet waarschijnlijk,

dat alle crediteuren onmiddellijk daarna aan de reder bekend zijn. Schuldeisers — en in het bijzonder buitenlandse schuldeisers — immers zullen zelf veelal niet aanstonds weten welke vorderingen zij hebben en op wie, zodat zij zich eerst nadat geruime tijd is verstreken, bij de reder als schuldeisers bekend zullen maken. Evenmin is het waarschijnlijk, dat zij reeds kort na het evenement zouden weten of het voor hen noodzakelijk is om persoonlijke schuld van de reder te bewijzen.

In een deel der gevallen zal de reder — eenvoudigheidshalve moge slechts deze worden genoemd — schuld aan het schadeveroorzakende feit niet kunnen ontkennen. Maar de vraag, of de reder al dan niet *persoonlijke* schuld had zal slechts in uitzonderingsgevallen aan de orde komen. In het stelsel van een prealabele procedure zal evenwel in alle gevallen en in vele daarvan dus zonder noodzaak — moeten worden gewacht met de eigenlijke afwikkeling van de schade in de verificatieprocedure, totdat de prealabele procedure zal zijn afgelopen. Het komt de eerste ondergetekende hier onjuist voor om voor de uitzonderingsgevallen, waarin sprake is van persoonlijke schuld, vertraging in alle gevallen in het leven te roepen. In het stelsel van het wetsontwerp daarentegen kunnen procedures — die over de schuld en de schadeomvang en die over de vraag naar de persoonlijke schuld van de reder — samenlopen gelijktijdig met de voortgang van de vaststelling der schade in de verificatieprocedure. Immers, nadat de rechtbank een *voorlopige* beslissing heeft gegeven op het verzoek tot beperking van aansprakelijkheid volgt de verificatie waarbij deze beide eerste vragen gelijktijdig ter toetse kunnen komen, eventueel in renvooi-procedures, waardoor evenwel de schadevaststelling niet wordt opgeschort. Het door de Vereniging voor Zeerecht voorgestelde systeem leidt dus steeds tot een verdubbeling der procedure; in het systeem van het ontwerp wordt in de overgrote meerderheid der gevallen met één procedure volstaan en is het mogelijk ook in de uitzonderingsgevallen van persoonlijke schuld van de reder daarmee te volstaan.

Zeer duidelijk komt het voordeel van een concursus van procedures boven de door de Vereniging voor Zeerecht voorgestelde opeenvolging van procedures uit, in het geval dat de reder geen schuld erkent. Dan zullen zijn crediteuren in de in het ontwerp voorziene renvooi-procedure feiten moeten aantonen, waaruit de schuld van de reder blijkt. Leveren deze feiten naar hun mening persoonlijke schuld van de reder op, dan zullen zij zulks ongetwijfeld trachten aan te tonen, daar daaruit immers zal volgen, dat de reder niet alleen aansprakelijk, doch zelfs onbeperkt aansprakelijk is. In het stelsel van het ontwerp komen dan in één procedure ter sprake de vragen, of er schuld is, of er persoonlijke schuld is, of deze schuld oorzaak der schade is en of en, zo ja, hoeveel schade er moet worden vergeod.

In het door de Vereniging voor Zeerecht voorgestelde systeem daarentegen is vertraging onvermijdelijk. In de door deze vereniging voorgestelde prealabele procedure immers komen schadeoorzaak en schadeomvang niet ter sprake en zowel bij toewijzing als bij afwijzing van het verzoek des reders zal hieromtrent een nieuwe procedure moeten volgen; bij toewijzing wederom met openbare oproep, enz. De vertraging, die zo is ontstaan, kan noodlottig zijn voor de afloop van deze laatste procedure, doordat de getuigen inmiddels onvindbaar zijn geworden of niets meer weten; inmiddels zijn ook de renten hoog opgelopen. In het systeem van de Vereniging voor Zeerecht is bovendien mogelijk, dat de reder zich in de prealabele procedure niet over zijn schuld uitlaat. Hij kan immers volstaan met te ontkennen dat de door de crediteur gestelde feiten „persoonlijke schuld” opleveren en zich niet uitlaten over de vraag of deze feiten zich al dan niet hebben voorgedaan, als door de crediteur gesteld. Na deze procedure, die tot in cassatie zou kunnen worden voortgezet, zou de reder in de volgende fase, verheugd met de gewonnen tijd, de gestelde feiten kunnen ontkennen, waarna de procedure doorloopt over het bewijs van die feiten.

Anderzijds kan de verlenging der procedure, die uit het voorstel der Vereniging voor Zeerecht in alle gevallen onvermijdelijk voortvloeit, voor de reder zeer bedenkelijk zijn. Hij zal

de gestelde zekerheden in stand moeten houden en grote bedragen zullen allicht geblokkeerd blijven. De angst hiervoor zal hem er weleens toe kunnen brengen, afstand te doen van zijn beroep op beperkte aansprakelijkheid in gevallen, waarin naar de bepalingen der wet hem zulk een beroep zeker toekomt.

De Vereniging voor Zeerecht voert als bezwaar tegen het stelsel van het ontwerp aan, dat een niet geringe hoeveelheid arbeid moet worden verzet (en wellicht tevergeefs, indien ten slotte blijkt, dat 's reders beroep op beperking van zijn aansprakelijkheid niet opgaat) vóórdat het hoofdpunt: de vraag of een beroep op de beperking van aansprakelijkheid kan worden gedaan *na* de verificatievergadering, aan de orde kan worden gesteld.

De vereniging gaat er evenwel, naar het de eerste ondergetekende voorkomt, ten onrechte van uit dat de vraag naar de persoonlijke schuld van de reder eerst *na* de verificatievergadering aan de orde kan worden gesteld. Het kan zijn, dat een verweerschrift, als bedoeld in het ontworpen artikel 320g, waarin wordt bestreden dat de schuldenaar gerechtigd is zijn aansprakelijkheid te beperken, al geruime tijd vóór het verstrijken van de in dat artikel bedoelde termijn is ingediend. Waarom zou de rechter-commissaris dan moeten wachten met partijen naar de rechtbank te verwijzen, totdat deze schuldeiser zich in de renvooi-procedure op dezelfde grond verzet tegen de verificatie van zijn vordering? De memorie van toelichting zegt hierover, dat de rechter desgewenst in een dergelijk geschil een afzonderlijke beslissing zal kunnen geven. Het gestelde in artikel 320p „in geval van betwisting” heeft, zoals de vereniging terecht heeft opgemerkt, niet alleen betrekking op betwisting van de vordering, doch ook op een veel verder strekkend verweerschrift als bedoeld in artikel 320g, eerste lid. Zodra dus de processuele situatie daartoe aanleiding geeft, zal de rechter-commissaris de procedure splitsen en het geschil emtrent de al dan niet aanwezigheid van persoonlijke schuld van de reder verwijzen naar de rechtbank, terwijl schade en schadeomvang verder in de verificatieprocedure worden behandeld. Dit stelsel heeft boven het door de Vereniging voor Zeerecht voorgestelde het onmiskenbare voordeel, dat niet behoeft te worden gewacht met de aanvang van de laatstbedoelde procedure totdat de eerste is afgelopen.

Opgemerkt moge worden dat ook als de procedure over de persoonlijke schuld eerst zou aanvangen na de verificatievergadering, de vertraging in deze procedure ten opzichte van het systeem der Vereniging voor Zeerecht slechts zeer gering zal zijn. De termijn van oproeping van crediteuren in dit laatste systeem moet immers ruim zijn en ten minste gelijk aan die van artikel 320g, eerste lid. Onmiddellijk na afloop van die termijn zou een dergelijke procedure kunnen beginnen; in het systeem van het ontwerp zou zij na de verificatievergadering aanvangen. Het verschil in aanvangstijd bedraagt dus slechts het korte tijdperk, verlopend tussen de in artikel 320g, eerste en derde lid, bedoelde termijnen.

Vergeefs zal de arbeid, verricht in de verificatieprocedure, niet zijn, ook al zou ten slotte blijken, dat de reder persoonlijke schuld heeft. Immers de gegevens en bewijsstukken, die in deze procedure zijn bijeengebracht, blijven hun waarde behouden voor het vervolg: de afwikkeling op grondslag van onbeperkte aansprakelijkheid.

Ten slotte moge nog worden gewezen op een mogelijk nadeel van het stelsel van de Vereniging voor Zeerecht. In het stelsel van het ontwerp is het mogelijk, dat de rechter-commissaris een voorlopige staat van verdeling vaststelt en dat op grond daarvan voorlopige uitkeringen kunnen worden gedaan. Hij zal dit kunnen doen zodra schuld en totaal der ingediende schadevergoedingsvorderingen vaststaan, d.w.z. veelal al onmiddellijk na de verificatievergadering. In het stelsel van de Vereniging voor Zeerecht daarentegen wordt de schadevaststelling opgeschort tot na de afloop van de prealabele procedure en eerst na deze schadevaststelling is het mogelijk voorlopige uitkeringen te doen.

Voor het antwoord op de door de Vereniging voor Zeerecht gestelde vraag, waarom niet, evenals in het huidige artikel 320a, tweede lid, naast de rechtbank te Rotterdam die te Amsterdam

is genoemd, moge worden verwezen naar het in de memorie van toelichting op blz. 8 opgemerkte: het moet niet mogelijk zijn, dat tegelijkertijd voor twee verschillende rechters een procedure tot beperking van aansprakelijkheid hangende is.

De Vereniging voor Zeerecht roert voorts nog enkele andere punten aan:

In het systeem voorgestaan door de vereniging is geen plaats meer voor een voorlopige vaststelling of voorlopige storting van het bedrag der beperkte aansprakelijkheid. Iedere storting is definitief en heeft de beperking der aansprakelijkheid tot gevolg.

Het komt de vereniging twijfelachtig voor of de mogelijkheid geopend moet worden om zekerheid te stellen in plaats van storting. Daartoe bestond wel aanleiding in het stelsel van het ontwerp dat een bevel tot storting respectievelijk zekerheidsstelling kent, voor en aler vaststaat dat de verzoeker de bevoegdheid heeft om zijn aansprakelijkheid te beperken.

Uiteraard zal in vele gevallen jegens crediteuren zekerheid gesteld moeten worden ter voorkoming of opheffing van beslagen, voordat aansprakelijkheid is erkend, en voordat er aanleiding bestaat om tot beperking der aansprakelijkheid over te gaan. Veelal zal de potentiële schuldenaar er naar streven dat deze zekerheid het bedrag zijner beperkte aansprakelijkheid niet te boven gaat. Deze mogelijkheid dient echter niet afhankelijk gesteld te worden van het indienen van een verzoek tot beperking der aansprakelijkheid. In geval van geschil kan de volgens gewone regelen bevoegde president der arrondissementsrechtbank in kort geding beslissen.

Naar het de eerste ondergetekende voorkomt, zou echter ook in het stelsel van de Vereniging voor Zeerecht de mogelijkheid moeten bestaan door het stellen van zekerheid te voorkomen, dat gestorte bedragen gedurende een lange periode aan het economisch verkeer worden onttrokken.

De Vereniging voor Zeerecht meent voorts, dat ook de bevoegdheid om de opheffing van beslagen en teruggave van reeds gestelde zekerheden te bevelen in de gevallen, bedoeld in artikel 320e, niet uitsluitend moet zijn voorbehouden aan de rechtbank na vaststelling van het bedrag der beperkte aansprakelijkheid, doch ook dient toe te komen aan de president in kort geding, hetgeen aansluit bij het verdrag, dat in dit verband spreekt van „the Court or other competent authority” (artikel 5). Derhalve geeft de Vereniging voor Zeerecht in overweging om dit aan het slot van artikel 320e met zoveel woorden tot uiting te brengen door de toevoeging „onverminderd de bevoegdheid van de president der arrondissementsrechtbank in kort geding”.

De door de Vereniging voor Zeerecht voorgestelde toevoeging aan het voorgestelde artikel 320e Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering komt overbodig voor: of de president is bevoegd en dan behoeft zulks niet te worden vermeld, of hij is het niet en dan is er geen reden hem hier een elders niet bekende bevoegdheid te verlenen.

Het nut van artikel 320b lijkt de Vereniging voor Zeerecht twijfelachtig, vooral wanneer men bedenkt, dat zich gerechtelijk gevallen kunnen voordoen, waarin meer dan één verzoeker ter zake van hetzelfde ongeval verschillende crediteuren tegenover zich ziet, bij voorbeeld de eigenaar en de charterer, die niet alleen een aantal derden doch tevens elkander over en weer tot crediteur hebben. Voorgesteld wordt deze bepaling te schrappen en de oplossing van alle zich mogelijk voordoende complicaties aan de prudentie van de rechter over te laten, die dan zijn processuele ordemaatregelen telkens kan afstemmen op de gegeven materiële situatie.

De voorgestelde bepaling van artikel 320b Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering strekt ter voorkoming van de situatie, dat ter zake van een zelfde gebeurtenis meer dan een procedure tot beperking van aansprakelijkheid en verificatie wordt gevoerd. Daartoe is noodzakelijk, dat bij één rechtbank aanhangige zaken kunnen worden gevoegd. De bepaling kan dan ook niet worden gemist.

De Vereniging voor Zeerecht meent, dat waar de verzoekers over en weer elkaars crediteuren kunnen zijn, in artikel 320c het imperatieve voorschrift, dat bij pluraliteit van verzoekers

een bevel tot storting des dat de een gestort hebbende de ander zal zijn gekwet, zal worden gegeven, in ieder geval dient te worden geschrapt.

Ook het ontworpen artikel 320c Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering kan naar het oordeel van de eerste ondergetekende niet verdwijnen: er behoort immers slechts één fonds te zijn. Bij de verdeling van dit fonds kan de debiteur, die fonds stortte, als crediteur jegens zijn mede-debiteur, die geen fonds stortte, optreden. Zoals reeds in de memorie van toelichting bij het ontworpen artikel 740d Wetboek van Koophandel vermeld, zijn de verschillende moeilijkheden, die zich bij het bestaan van meer debiteuren kunnen voordoen, in het verdrag niet tot oplossing gebracht en laat derhalve ook het ontwerp hen terzijde. Het geval zal zich overigens naar alle waarschijnlijkheid slechts zeer zelden voordoen.

Het belang van de verzoeker brengt mede — aldus de Vereniging voor Zeerecht — dat hij, na storting van het bedrag zijner beperkte aansprakelijkheid, gevrijwaard is voor executie-maatregelen op zijn verdere vermogen (vergelijk de artikelen 26 en 33 der Faillissementswet). Wanneer dit duidelijk in de wet tot uiting wordt gebracht, bestaat naar het oordeel van de vereniging geen behoefte aan de in artikel 320f voorgestelde, ingewikkelde regeling voor schorsing van eventuele reeds ahangige gedingen. Immers de potentiële debiteur wenst of zijn beslissing of hij zijn aansprakelijkheid zal beperken, van de afloop der procedure te laten afhangen, in welk geval er uiteraard geen aanleiding tot schorsing bestaat, of hij wil zijn aansprakelijkheid in ieder geval beperken, al betwist hij aansprakelijk te zijn voor de vordering waarop het betreffende rechtsgeding betrekking heeft. In dat geval zal de debiteur, die zich door storting toch kan bevrijden, geen belang hebben de procedure verder voort te zetten. Hij kan dan volstaan met het feit der storting in de procedure te vermelden. De betreffende vordering kan dan ter verificatie worden aangemeld en eventueel door andere crediteuren worden betwist, waarna de procedure door de betwistende crediteur kan worden overgenomen. Ook voor dit geval lijkt het onnodig schorsing voor te schrijven.

Anders dan de Vereniging voor Zeerecht is de eerste ondergetekende van mening, dat schorsing van ahangige procedures, als in het ontwerp van artikel 320f Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering voorzien, noodzakelijk is. Storting van het fonds op zich zelf immers kan zonder nadere wettelijke bepaling niet voorkomen, dat een schuldeiser een ahangige procedure of executie voortzet. Een regeling als in de Faillissementswet gegeven kan hier geen oplossing bieden, daar, anders dan bij faillietverklaring, rekening moet worden gehouden met de mogelijkheid, dat de storting van het fonds ten onrechte blijkt te zijn gedaan, zodat de ahangige procedures moeten worden hervat.

Onjuist komt in de aanhef van artikel 320a, lid 1, het gebruik van de woorden „de schuldenaar” voor — aldus de Vereniging voor Zeerecht — omdat niet vaststaat (zie ook artikel 320a, lid 4) dat de verzoeker ook werkelijk schuldenaar is. Voorgesteld wordt hier te lezen: „hij, die enz.”. In overeenstemming hiermede ware in de leden 2 en 3 „de schuldenaar” te wijzigen in „de verzoeker”, gelijk in artikel 320c van het ontwerp reeds is gedaan.

Hoewel, gezien het ontworpen artikel 320a, lid 4, Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, geen verwarring is te duchten lijkt er geen bezwaar tegen te bestaan het woord „schuldenaar” in artikel 320a te vervangen als door de Vereniging voor Zeerecht voorgesteld. In de nota van wijzigingen is hieraan aandacht geschonken.

Om misverstand te voorkomen ware voorts — zo meent de Vereniging voor Zeerecht — overeenkomstig het huidige artikel 320a, lid 2, Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering in plaats van „scheepsregister” te lezen „Nederlands scheepsregister”. Dit voorkomt de mogelijkheid, dat een buitenlandse debiteur, stellend dat zijn schip in „het scheepsregister” van zijn land is ingeschreven, zich door storting in het buitenland aan de rechtsgang in Nederland onttrekt. De ondergetekende is gaarne bereid dit voorstel over te nemen.

Ook de suggestie in het voorgestelde artikel 320a Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering over „het Nederlandse scheepsregister” in plaats van over „het scheepsregister” te spreken zou de eerste ondergetekende willen overnemen. Hij moge verwijzen naar de nota van wijzigingen.

Naar de mening van de Vereniging voor Zeerecht kunnen in artikel 320a, lid 3, de woorden „de vermelding” gemist worden. Aan het slot van hetzelfde lid dient in plaats van „is beperkt” te worden gelezen „kan worden beperkt”.

Het is evenwel minder juist in artikel 320a, lid 3, Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering van het ontwerp de woorden „de vermelding” te doen verdwijnen. Een verzoekschrift houdt nl. niet een nationaliteit in, noch een tonnenmaat.

De door de Vereniging voor Zeerecht voor artikel 320a, lid 3, Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering voorgestelde wijziging van „is beperkt” in „kan worden beperkt” heft niet het bezwaar op, dat aan deze eerste uitdrukking kleeft, nl. dat niet duidelijk naar voren komt, dat er hier slechts sprake is van de stelling van de verzoeker dat zijn aansprakelijkheid kan worden beperkt en niet van het feit, dat deze beperking reeds is geschied. De woorden „waartoe naar zijn oordeel zijn aansprakelijkheid is beperkt” doen dit wel. In de nota van wijzigingen wordt dan ook voorgesteld het artikel aldus aan te vullen.

Voor artikel 320j wordt door de Vereniging voor Zeerecht de volgende redactie voorgesteld:

„De schuldenaar kan niet terugkomen op de voldoening van een vordering, voortvloeiend uit artikel 740a, lid 1, Hij wordt echter op zijn verzoek bij de vereffening gesubrogeerd in de rechten van de schuldeiser.”

Dit voorstel komt niet bevredigend voor. De voorgestelde redactie sluit minder aan bij de verdragstekst (artikel 3, lid 3), dan de in het ontwerp voorgestelde, terwijl de uitdrukking „terugkomen op een voldoening” weinig duidelijk is. Uit artikel 740a, eerste lid, Wetboek van Koophandel van het ontwerp vloeien geen vorderingen voort en tussen de eerste en tweede zin van dit artikel heerst geen tegenstelling, zodat het woord „achter” niet juist lijkt. Ook een „verzoek tot subrogatie” lijkt minder juist.

Voor artikel 320r, lid 2, geeft de Vereniging voor Zeerecht de voorkeur aan de eenvoudiger redactie van artikel 3, lid 2, van het verdrag.

De weergave van artikel 3, lid 2, van het verdrag in het ontwerp geeft de rechter evenwel een duidelijker inzicht in de door hem te volgen berekeningen dan het verdrag dit doet.

Tot zover de beantwoording van de in het adres van de Vereniging voor Zeerecht gegeven opmerkingen en beschouwingen.

Tot slot moge de eerste ondergetekende nog aandacht vragen voor enkele wijzigingen, welke hij alsnog in het ontwerp zou willen zien aangebracht.

1. Het ontworpen artikel 740d, derde lid, van het Wetboek van Koophandel geeft de bedoeling van het Verdrag van Brussel niet geheel duidelijk weer, doordat er uit kan worden gelezen, dat een schip van minder dan 300 ton netto-inhoud voor de beperking van de aansprakelijkheid van de reder geacht wordt 300 ton, vermeerderd met de inhoud van de machinekamer te meten, wat niet in overeenstemming is met artikel 3, leden 5 en 7 van het verdrag. Derhalve wordt in de nota van wijzigingen voorgeteld om na het laatste „netto-inhoud” van het derde lid te lezen: „in de zin van het eerste lid”.

2. Aan de strekking van het voorgestelde artikel 320b zou te kort worden gedaan, indien een verzoeker, enkel door zich tegen de voeging van de zaken te verzetten, zou kunnen verhinderen, dat deze voeging werd bevolen. Alleen een behoorlijk gegrond verzet mag tot dit gevolg leiden.

3. De thans voorgestelde regeling van artikel 320e, eerste zin, kan tot het ongewenste gevolg leiden, dat, wanneer achteraf mocht blijken, dat de verzoeker ten onrechte een beroep deed op beperking van zijn aansprakelijkheid de eventueel

voor het bedrag zijner volledige aansprakelijkheid gestelde zekerheid te loor is gegaan.

De opheffing van conservatoire beslagen c.q. de teruggave van de reeds gegeven zekerheid behoort slechts te geschieden wanneer vaststaat, dat verzoekers aansprakelijkheid een beperkte zal zijn.

De Minister van Justitie,

Y. SCHOLTEN.

De Minister van Buitenlandse Zaken,

J. LUNS.